Pr Karmen Joller

Sotsiaalminister

ARUPÄRIMINE
Valitsuse otsuste mõju kohta Eesti demograafilise kriisi süvenemisel

Lugupeetud sotsiaalminister

Eesti seisab silmitsi süveneva demograafilise kriisiga: sündimus on langenud taasiseseisvumisaja madalaimale tasemele ning rahvastiku taastootmise võime on tõsises ohus.

2025. aasta augustis avaldas Sotsiaalministeerium teadlaste ja ekspertide koostöös valminud analüüsi ja ettepanekute raporti „Laste saamise ja kasvatamise toetamine". Raporti järeldustes tuuakse selgelt esile, et rahvastiku kahanemine võimendub ning varasemad sündimust pärssivad tegurid on kriiside, laste kasvatamisega seotud kulude suurenemise ja eluaseme soetamise keerulisemaks muutumise tõttu tugevnenud. Samuti näitab analüüs, et peretoetustel, sealhulgas vanemahüvitisel ja lasterikka pere toetusel, on Eesti madala sündimuse tingimustes märkimisväärne positiivne mõju teise ja kolmanda lapse sünni tõenäosusele.

Vaatamata teadlaste ja ministeeriumi enda analüüsi selgetele järeldustele on Reformierakonna juhitud valitsused alates 2023. aastast astunud rea samme, mis on vähendanud perede majanduslikku kindlustunnet ja turvatunnet. Need otsused on muu hulgas hõlmanud:

- **Lasterikka pere toetuse vähendamist:** 2024. aasta algusest vähendati kolme- kuni kuuelapselise pere toetust 650 eurolt 450 eurole kuus ning seitsme ja enama lapsega pere toetust 850 eurolt 650 eurole kuus. Samuti kaotati lasterikka pere toetuse indekseerimine.
- **Lastega seotud täiendava maksuvaba tulu kaotamist:** Alates 2024. aastast kaotati tulumaksuseadusest võimalus arvata alates teisest lapsest maha täiendavat maksuvaba tulu (1848 eurot aastas teise lapse ja 3048 eurot aastas kolmanda ning iga järgmise lapse kohta). Selle tulemusel jäid lastega pered ilma märkimisväärsest maksusoodustusest.
- **Maksukoormuse suurendamist:** Käibemaksu tõstmine 20 protsendilt 22 protsendile 2024. aastal ja 24 protsendile 2025. aastal, tulumaksu tõstmine 20 protsendilt 22 protsendile 2025. aastal ning mootorsõidukimaksu kehtestamine on suurendanud ka lastega perede igapäevaseid sundkulusid. Lastega peredele mõeldud maksuerandite ja leevendustega asuti tegelema alles hiljem.
- **Eluasemelaenu intresside mahaarvamise õiguse kaotamist:** Alates 2024. aastast kaotati võimalus arvata üksikisiku tuludeklaratsioonis maksustatavast tulust maha eluasemelaenu intresse. See raskendab noorte perede võimalusi oma kodu soetada.
- **Vanemahüvitise ülempiiri langetamist ja muid kärpeid:** Alates 2026. aastast vähendati vanemahüvitise ülempiiri kolme keskmise töötasu suuruselt kahele keskmisele töötasule. Koos muude peretoetuste vähendamistega on need otsused

saatnud ühiskonnale signaali, et lastega pered on riigieelarve tasakaalustamisel üks esimesi kokkuhoiukohti.

Lähtudes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse paragrahvist 139 ja ülalpool kirjeldatud asjaoludest on meil Teile järgmised küsimused:

1. **Valitsuse otsuste mõju hindamine:** Kuidas hindate sotsiaalministrina Reformierakonna juhitud valitsuste poolt alates 2023. aastast ellu viidud perepoliitiliste kärbete (lasterikka pere toetuse vähendamine ja indekseerimise kaotamine) ning maksutõusude (lastega seotud täiendava maksuvaba tulu kaotamine, käibemaksu ja tulumaksu tõstmine ning mootorsõidukimaksu kehtestamine) koosmõju Eesti perede majanduslikule kindlustundele, lastega perede vaesusnäitajatele ning laste saamise otsustele? Kas Sotsiaalministeerium on koostanud tervikliku mõjuanalüüsi selle kohta, kui palju on need otsused vähendanud keskmise kahe- või kolmelapselise pere reaalset ostujõudu?
2. **Vastuolu ministeeriumi enda analüüsiga:** Sotsiaalministeeriumi tellitud ja 2025. aasta augustis avaldatud analüüs kinnitab, et rahalised peretoetused, sealhulgas lasterikka pere toetus ja vanemahüvitis, on suurendanud teise ja kolmanda lapse sünni tõenäosust. Samuti tuuakse raportis esile, et laste kasvatamisega seotud kulude kasv ja eluaseme kättesaadavuse halvenemine pärsivad sündimust. Miks on valitsus oma praktilises poliitikas liikunud teadlaste ja ministeeriumi enda analüüsi järeldustele vastupidises suunas?
3. **Perepoliitika analüüsi järeldustest lähtuvad konkreetsed sammud:** Milliseid konkreetseid seadusandlikke algatusi, eelarvelisi meetmeid või tegevuskavasid on Vabariigi Valitsus ja Sotsiaalministeerium 2025. aasta augustis avaldatud raporti „Laste saamise ja kasvatamise toetamine" põhjal tänaseks ellu viinud või reaalselt algatanud? Palume tuua välja konkreetsed kuupäevad, eelnõud ja eelarvelised mahud, mitte piirduda üldiste strateegiliste eesmärkidega.
4. **Sündimuse languse peatamise eesmärk:** Raportis märgitakse, et rahvastiku kahanemine võimendub ning väiksemad põlvkonnad saavad omakorda üha vähem lapsi. Millise konkreetse sündimuse taseme või rahvastiku taastootmise eesmärgi on praegune valitsus lähiaastateks seadnud? Millal prognoosib valitsus sündimuse languse peatumist ning milliste konkreetsete meetmetega kavatsetakse selle eesmärgini jõuda?

Lugupidamisega

Lea Danilson-Järg

Riigikogu liige

16.11.2026

Heli-Valdo Sadam (fl.)

Peeter Soo

Mart Kork

Tõnis Lukas